

[Τε] Τι προκύπτει από τις επιδόσεις των ελληνικών επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο τα τελευταία χρόνια

4 στις 10 μμε επενδύουν στην καινοτομία

Του Σταμάτη Ζωήμου
zstami@naytemporiki.gr

Αν και το ελληνικό οικοσύστημα έρευνας και καινοτομίας έχει σημειώσει πρόοδο τα τελευταία χρόνια, οι αδυναμίες που εξακολουθούν να το χαρακτηρίζουν αποτελούν εμπόδιο στη μετεξέλιξη του σε έναν παράγοντα που θα παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στον μετασχηματισμό της ελληνικής οικονομίας.

Ως εκ τούτου, η Ελλάδα χρειάζεται μια μακροπρόθεσμη στρατηγική, προκειμένου να πλησιάσει περισσότερο το τεχνολογικό σύνορο και να εξασφαλίσει βιώσιμη ανάπτυξη. Αυτό το συμπέρασμα απορρέει από τη μελέτη των Μαρίας Αλμιάνη και Σοφίας Ανυφαντάκη που έχει ενσωματωθεί στο 46ο Οικονομικό Δελτίο της Τράπεζας της Ελλάδος. Πάντως, με βάση τα στοιχεία που παρατίθενται, φαίνεται ότι ο ιδιωτικός τομέας και ιδιαίτερα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις «επιχειρούν» στην αναζήτηση της καινοτομίας.

Παροξενισμός μια σειρά δεδομένων που αφορούν την έρευνα και την καινοτομία, η μελέτη καταδεικνύει τα σταθερά βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στον συγκεκριμένο τομέα, με αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Δείκτη Καινοτομίας (Global Innovation Index), η χώρα να έχει βελτιώσει τις επιδόσεις της και να κατατάσσεται πλέον στην 44η θέση ανάμεσα σε 127 χώρες, όταν το 2011 βρισκόταν στην 63η θέση.

Πρόκειται για μια σαφή βελτίωση σε παγκόσμιο επίπεδο, ωστόσο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. η Ελλάδα, παρά την αύξηση του δαπανών επί του ΑΕΠ, συγκαταλέγεται στις χώρες με μέτρια καινοτομία και καταλαμβάνει την 22η θέση μεταξύ των 28 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενδεικτικά, το 2016 η ένταση της Έρευνας και Ανάπτυξης (R&D), όπως ορίζεται με βάση τη δαπάνη για R&D ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανήλθε στην Ελλάδα στο 0,99% (από 0,67% το 2011), όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος για τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. ήταν 2,03% και για τη Σουηδία, που θεωρείται η ηγέτιδα της καινοτομίας, ήταν 3,26%.

Οι βασικές αδυναμίες

Σύμφωνα με τη μελέτη, δύο από τις βασικές αδυναμίες στο ελληνικό σύστημα καινοτομίας είναι οι περιορισμένοι δεσμοί μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων και η ανεπαρκής υποδομή διάδοσης πληροφοριών και γνώσεων.

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των επιχειρήσεων, καθώς και μεταξύ των επιχειρήσεων και της επιστημονικής κοινότητας είναι περιορισμένη, κάτι που αποδενύεται άλλωστε και από το μικρό ποσοστό χρηματοδότησης των δαπανών R&D των ΑΕΙ από τον επιχειρηματικό τομέα.

Ειδικότερα, στην Ελλάδα, η χρηματοδότηση που προέρχεται από τον επιχειρηματικό τομέα (ιδιωτικές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις του ευρύτερου δημόσιου τομέα) το 2015 αγγίζει το 31%. Ο αντίστοιχος μέσος όρος για την Ε.Ε.-28 είναι σχεδόν διπλάσιος (55,5%). Η κατάσταση γίνεται ακόμη δυσμενέστερη αφού το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης από τον επιχειρηματικό τομέα διατίθεται για δαπάνες R&D των επιχειρήσεων και μόλις ένα μικρό ποσοστό αφορά χρηματοδότηση R&D προς πανεπιστήμια και ερευνητικούς φορείς. Ένα ακόμη στοιχείο που επιβεβαιώνει την παραπάνω διαπίστωση είναι ο δείκτης Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Report 2017-2018) του World Economic Forum, όπου το 2016 η θέση της Ελλάδος επιδεινώθηκε όσον αφορά τη συνεργασία της πανεπιστημιακής κοινότητας με τις επι-

χειρήσεις σε R&D (129η θέση μεταξύ 138 κρατών), αλλά και όσον αφορά τις δαπάνες για R&D από τον επιχειρηματικό τομέα (87η θέση). Η συνεργασία της αγοράς με τα ακαδημαϊκά ερευνητικά κέντρα για την ανάπτυξη νέων καινοτόμων προϊόντων είναι διεθνώς πρακτική και μέσω αυτής (της συνεργασίας) τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα εξασφαλίζουν σημαντικούς πόρους, καθώς και τεχνολογικό εξοπλισμό.

Ο ρόλος των μμε

Όπως αναφέρεται στη μελέτη, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να διαδραματίσουν κομβικό ρόλο στην οικονομία ως πηγή επιχειρηματικών δεξιοτήτων και καινοτομίας. Σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία (European Innovation Scoreboard), το 2016 το ποσοστό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που ανέπτυξε καινοτομίες προϊόντος ή διαδικασίας στην Ελλάδα ήταν 34,6%, έναντι 30,9% που ήταν ο μέσος όρος στην Ε.Ε.-28, ενώ το ποσοστό εκείνων που επιδόθηκαν σε οργανωσιακή καινοτομία ή καινοτομία μάρκετινγκ ήταν 40,1%, έναντι 34,9% στην Ε.Ε.-28. Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι οι εξελίξεις και οι προοπτικές της ελληνικής οικονομίας συνδέονται άρρηκτα με την πορεία της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας και τη δυνατότητά της να επιτύχει διατηρήσιμη αύξηση του προϊόντος και να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει

> Υψηλότερα του μέσου όρου της Ε.Ε. τα ποσοστά της Ελλάδας

Το αποτέλεσμα της στατιστικής έρευνας για την καινοτομία στις ελληνικές επιχειρήσεις (Community Innovation Survey) δείχνουν ότι το ποσοστό των ελληνικών επιχειρήσεων που καινοτομούν είναι υψηλότερο από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως στις λεγόμενες με τεχνολογικές καινοτομίες. Νεολογία στην καινοτομία προήγαγε και μικρές πηγές. Συγκεκριμένα, την περίοδο 2012-2014 το 51% των ελληνικών επιχειρήσεων καινοτομούν σε επίπεδο τεχνολογικών τομέων με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο στα 45,9%. Η Ελλάδα βρισκόταν στη διαδοχική θέση ως προς την καινοτομία προϊόντων (14,1%), διαδικασιών (25,7%) και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων (40,7%) ενώ ως προς την καινοτομία οργανωσιακή και μάρκετινγκ (40,7%) σιμωόταν στη κορυφή μετά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι καινοτομίες προϊόντος, όμως, είναι εκείνες που παρουσιάζουν υψηλή προοπτική εξέλιξης. Διευκρινισμένη απόδειξη της καινοτομίας προϊόντος και οδηγός στη διαμόρφωση της γνώσης και της προώθησής των εξελίξεων. Στην τριτοβάθμια διαμόρφωση (54,5%) του συνόλου των επιχειρήσεων που καινοτομούν το 55% των καινοτομιών επιχειρηματικών καταργήσεως σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (40,7%). Η Ελλάδα βρισκόταν στη διαδοχική θέση ως προς την καινοτομία προϊόντων και διαδικασιών (25,7%) και στην ανάπτυξη νέων προϊόντων (40,7%) και της καινοτομίας οργανωσιακής υποδομής (40,7%) ηλεκτρονικών και ψηφιακών εφαρμογών (70,3%).

να δοθεί στη μετεξέλιξη της δομής της μικρής, οικογενειακού χαρακτήρα, επιχείρησης σε επιχειρηματικότητα υψηλής προστιθέμενης αξίας, που θα χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό καινοτομίας, εξωστρέφειας και αναπτυξιακής δυναμικής. Κατά γενική ομολογία, οι μμε έχουν πολύ διαφορετικές ανάγκες και αντιμετωπίζουν πολύ διαφορετικές προκλήσεις και δυσκολίες στη χρηματοδότησή τους σε σχέση με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Επομένως, εξαρτώνται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από άλλες πηγές χρηματοδότησης, όπως η τραπεζική χρηματοδότηση και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία.

Με δεδομένο ότι δεν έχει επιτευχθεί ακόμη η στενή διασύνδεση μεταξύ των επιμέρους εμπλεκόμενων τομέων, ώστε τα πλεονεκτήματα του ελληνικού συστήματος παραγωγής έρευνας και καινοτομίας να αξιοποιηθούν αποτελεσματικά και να ενσωματωθεί η ερευνητική δραστηριότητα στην παραγωγική διαδικασία, σύμφωνα με τη μελέτη, κρίνεται απαραίτητο ότι τα ελληνικά ΑΕΙ, μέσω της αναμόρφωσης των προγραμμάτων τους, θα πρέπει να αναπτύξουν δράσεις σύνθεσης με την αγορά εργασίας, αλλά και συνεργασίες με ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις. Προς αυτή την κατεύθυνση, μία καλή πρακτική είναι οι διάφορες πρωτοβουλίες χωρών για την ενίσχυση της R&D στον τομέα των επιχειρήσεων. Επιπλέον, η ίδια η ερευνητική κοινότητα θα πρέπει από κάτω προς τα πάνω (bottom-up approach) να διαμορφώσει το τοπίο για τη βασική και εφαρμοσμένη έρευνα, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για ποιοτικές, καινοτόμες εφαρμογές με εν δυνάμει μεγάλη προστιθέμενη επιστημονική και εμπορική αξία. Οι προτεραιότητες της επιστημονικής έρευνας θα πρέπει να προκύπτουν από τη διαρκή διαβούλευση όλων των παραγόντων που συμμετέχουν στο οικοσύστημα καινοτομίας (επιχειρήσεις, ΑΕΙ και ερευνητικά κέντρα, υπουργεία κ.ο.κ.).

Ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση περιλαμβάνουν τη σύσταση κόμβων για μεταφορά τεχνογνωσίας και κατοχύρωση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας κ.ο.κ. *[SID:11634019]*